

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 január Hónapló

Végel László: Nevetni ártalmas, táncolni javallt

Hosszú idő után újra beleolvasok a napilapokba. Általában beülök valamelyik újvidéki kávézóba, és a bulvársajtót böngészem. Hogy miért éppen a bulvárt? Azért, mert ezek az újságok hamarabb értesülnek az időszerű eseményekről, mint a többi, például jó előre tudni vélik, hogy kit, mikor, hol és miért tartóztatnak le. Szerbiában ugyanis csodával határos elszántsággal, egyre-másra veszik őrizetbe a minisztereket, az üzletembereket az antikorrupciós harc keretében.

Eleinte az akció szimpla politikai leszámolásnak tűnt, mivel főleg a Demokrata Párt tisztségviselői vagy pedig az ehhez a párthoz tartozó üzletemberek voltak az áldozatok. Pontosabban azok kerültek előzetesbe, akik a legutóbbi választásokig vezető pozíciókat töltötték be a gazdasági, illetve a politikai életben. Kezdetben furcsálltam, hogy az új hatalomgyakorlók megkímélték koalíciós partnereiket, azokat, akik tegnap még pozíción voltak. A lavina azonban még a tél beállta előtt megindult! Egyelőre, úgy tűnik, hogy mégsem lehet politikai határt szabni, már csak azért sem, mert a minap letartóztatták a mágnást: Miroslav Miškovicot, Szerbia leggazdagabb emberét, akinek a cége, a Delta Holding mintegy 25 ezer embert foglalkoztat, ami Szerbiában igen impozáns számnak számít, amikor köztudott, hogy a gazdasági élet szinte teljesen lebénult. Eddig az átlagember is úgy tudta, hogy a milosevici időkben megtollasodott Miškovic üzletemberre nem vonatkoznak a törvények.

Mindez természetesen az ügyészség meg a rendőrség akciója, a végső szót majd a bíróság mondja ki. Akkor derül ki, hogy milyen világban éltem. Attól félek, romlottabban, mint ahogy eddig véltem. A politika és a maffia szorosan összefonódtak.

Folynak a letartóztatások, a közhangulat fel van hergelve; a nép skalpot és igazságot követel. Vizsgálati fogságban várja a tárgyalást Kasza József, a Vajdasági Magyar Szövetség volt elnöke is. Az ellene felállított vádirat súlyos, viszont pártjának tagjai úgy tesznek, mintha mi sem történt volna, pontosabban mintha nem tudnák, kiről van szó. Nos, nem ő az egyetlen, a miniszterek is terítékre kerültek. Az egyikre, ha rábizonyítják a vádat, akár 10 éves börtönbüntetés is várhat.

Ez a dolog bűnügyi része.

Van azonban ennél fontosabb jelentése is, hiszen végül is a rendszerváltás leltáráról van szó. A tömegek húsz év múltán elégedetlenek a rendszerváltással. Lassan kiviláglik, hogy nem kizárólag „esetekről” van szó, hanem a posztkommunista demokrácia keveredett gyanúba, mert az új elit nem volt hivatala magaslatán. A rendszerváltó tömegek naivak voltak, mert mindenáron demokráciát akartak, nem pedig vadkapitalizmust. Viszont mi történt? Egyre ritkábban hangzott el a szó, hogy demokrácia vagy szabadság, az emberjogi aktivisták is elmagányosodtak, a demokrácia elkoptatott fogalom lett, vagy pedig a balekok vesszőparipája. A nép kiábrándult a

demokráciából, és tekintélyelvű hatalmat követel. A szocializmusban a szomszédom teli szájjal szidalmazta a rendőrséget, ma viszont veri az asztalt, keménykezű karhatalmat követel. A demokráciából kiábrándult tömegek új tekintélyt keresnek, melynek köszönhetően Európával szembeni nemzeti színezetű, lényegét tekintve tekintélyelvű, az állam befolyását visszavarázsolni próbáló politika kezd meghonosodni. Kelet-Közép-Európát kísértet járja be, az általános félelem és szorongás szülte putyinizmus kísértete.

Az emberek mindentől félnek. A minap a szomszédasszony figyelmeztette A.-t, hogy idegennel semmi pénzért se menjen a liftbe, mert az egyik lakó nyakáról letépték az aranyláncot, kifosztották, leütötték, majd kereket oldottak. A rendőrség tehetetlen. A szomszédos üzletből egy láda narancssal iszkoltak el. Sorra törnek fel a lakásokat. Az épületünk mellett levő parkolóhelyen felrobbantottak két autót. Az egyik ismert kávézóban lövöldöztek. A maffiózók leszámolása gyakori. A. figyelmeztet, hogy méregdrága limuzin vagy terepjáró közelében ne tartózkodjak, mert lehet, hogy épp az a célpont.

Mindinkább felszínre tör a Tito-nosztalgia. Szerbiában az elmúlt három évtizedben csak az alsóbb rétegek emlegették Titót. A rendszerváltás vesztesei családtörténetekbe bugyolálták ezt a nosztalgiát, de újabban egyre hangosabban emlegetik az egykori kommunista vezért. Tegnap A. azzal a hírrel érkezett haza, hogy a szuvenírüzletekben különböző nagyságú Tito-szobrokat forgalmaznak. Húsz évvel ezelőtt az irodákból a szemétdombra dobták a Tito-arcképeket, -festményeket, -mellszobrokat, amiket néhány szemfüles polgár elrejtett, majd alkalmasint drága pénzért külföldi turistáknak árusított. Most viszont fordult a kocka! Néhány száz dinárért mindenki, így a köznép is hozzájuthat Tito-szobrocskákhoz. Kelendő portéka lett! Az egyik elárúsító elmondása szerint kortól és nemtől függetlenül vásárolják. A nagypapák azzal a céllal, hogy eldicsekedjenek unokáiknak, a fiatalok pedig kíváncsiságból, mert úgy érzik, valamit eltitkoltak, lehazudtak előttük.

Engem az érdekel leginkább, vajon hova helyezik a gipszszobrokat. A tisztaszobába? A tévé meg az ébresztőóra mellé? Vagy az almárium tetejére? Ez nem mellékes kérdés, ugyanis a hivatalos közvélemény Titót még mindig szerbfaló gonosznak tartja. Minősítést illetően nem különböznek a szerbiai magyar értelmiségi elit véleményétől, azzal, hogy az egykori nagy titóistákból hirtelenjében még nagyobb antititóisták lettek, midőn természetesen Tito nem a szerbeknek volt a legnagyobb ellensége, hanem a magyarokat üldözte.

Időszerűek lettek a szobrocskák. Maholnap a kirakatokba helyezik őket, miközben a városi közlekedési vállalat autóbuszaiban egyre többen dűnnyögik, hogy „Tito idején jobb volt”. Az értelmiség újabb dilemma elé került: az 1990-ben lejátszódó rendszerváltás után átírta az életrajzát, most viszont újra szembekerült népével. Gyanítom, nem lesz könnyű megint újraírni az életrajzokat.

Ez a jelenség, bizony, arról szól, hogy Kelet-Közép-Európában és a Balkánon a populista értelmiségiek hajmeresztő mutatóvonalokra vannak ítélve. Alighogy levetették a szocialista egyenruhát, és az oltár elé borultak, meggyőzték magukat arról, hogy nem a munkásosztály a fontos, hanem a nemzet. A hagyományos populizmust nagy hirtelenjében leöntötték a két világháború közötti arisztokratizmus tejszínhabjával, aztán behintették az igazságos kapitalizmus csokoládéreszelékével. Kíváncsi vagyok, környékünkön hogyan értelmezik, azaz mi fán terem az igazságos kapitalizmus. Kétlem, hogy erre fényt derítenek a soron lévő bírósági tárgyalások.

Nem elhanyagolható tény, hogy a letartóztatottak óriási többsége az elmúlt évtizedekben nemzethű patriótának tartotta magát. Ők hozták – állították és állítják ma is – a legnagyobb áldozatot a nemzetért. Kizárólag a nép szolgálatában álltak, mondogatták. Bizonyára ezeket a

hangzatos jelszavakat hozzák fel majd védőbeszédükben is, hiszen aki a népét szolgálta, az felmentést érdemel.

A demokráciában a népet úgy kezelik, mint a divatot. Mindenki nemzethű, a népi hagyományok ápolója, a nép szolgája. Erdős Virág versét olvasgatom. „nagyokosok, mi legyen”, olvasom, és aláhúzom az egyik sorát: „kinek legyen hobbija a népi magyar hagyomány / kinek jusson másfél bála angol-pólya-adomány”. Az ironia számomra magától értetődő, hiszen a Vajdaságban a módosabbak között valóságos közelharc folyik a népi hagyományért, ami nem meglepő, hiszen a kisebbségben mindig van egy irányzat, amely az éppen uralkodó magyar pártpolitikát túlozza el. A bácskai világban a római pápánál is nagyobb katolikusok sűrögnek-forognak. Talán azért nem születnek ott ilyesféle versek, mint amilyeneket Erdős Virág ír. A periférián ugyanis tilos a szubkultúra, ott mindenkinek reprezentatívnak kell lennie. Ha így haladunk, akkor még a Fidesz is könnyűnek találhatik, igaz viszont, hogy a Jobbik egyelőre túl keveset hoz a konyhára.

A magyar népi hagyomány pedig mindenre a legjobb alibi. A politikában ugyanúgy, mint az irodalomban.

Valamikor kocsmáról kocsmára jártunk, hajnalig mulatoztunk, mesélte egyik sógorom. Fejből fújtuk a szép magyar nótákat, mostanság azonban heti rendszerességgel a kultúrkörbe járunk össze kántálni, ami alapjában véve nem is lenne olyan rossz, mert az anyaországi alapítványok biztosítják a fűtést meg ezt-azt. Egy hibája van: szesztilalom van! Azt mondják, hogy a magyar identitásvédelem rettenetesen komoly dolog, amelyet kizárólag józan fejjel lehet művelni. Pityókásan nem! A parancs az parancs. Tanuljuk a népdalokat, kántálunk a kórusban, ropjuk a talpalávalót, komor tekintettel. Ígéretik a pártvezetők, hogy ha jól begyakoroljuk a táncokat, Budapesten is bemutatkozunk, hadd lássák az anyaországiak, hogyan kell védelmezni a magyarságot.

Eltűnődöm a sógor kijelentésén. Az alkoholfogyasztáson dilemmázok. Emlékszem, gyerekkoromban hogyan mulatozott a férfinép a magyar nóta mellett a falusi kocsmákban. Sőt akkoriban a lakodalmakban is magyar nótákat daloláztak. Napjainkban a lakodalmakban (is) már csak műnépdalokat húz a zenekar, vagy pedig szerb turbófolkot, ám aki kárpótolni akarja magát, az elballag az alapítványok által támogatott hagyományápoló szakkörbe. Ez jött most módiba.

Csak egyet nem értek a sógor szavaiból: miért kell az identitást komor tekintettel védelmezni. Miért nem lehet az identitásvédelem játékos, rugalmas, vidám hivatás? Mint megannyiszor, erre is Márai Sándor adta meg a helyes választ: „Magyarul írj, ne magyarosan”, jegyezte fel 1977-es naplójegyzetében. Telitalálat! Úgy gondolom, aki magyarul ír, az vidám is tud lenni meg szomorú is, de aki magyarkodik, az mindig komor és mogorva. Olyan a tekintete, mintha két véres karddal hadonászna reményvesztetten, holott csak alapítványi pályázatot lobogtat. Olyan, mintha a közelgő világvégevel nézne farkasszemet. Soha a televízióban, netán élőben, nem láttam bácskai kisebbségi politikust jóízűen nevetni. Komor az arckifejezésük, akkor is, ha muris mondanivalójukat adják elő, mint a hagyományápoló szakkörben táncoló sógoré.

Idővel rájöttem, hogy nemcsak róluk van szó, hanem általában a túl morózus újdemokratikus kelet-európai politikusokról. Obamát már láttam jókedvűen nevetgélteni, sőt még Angela Merkelt is. A múltkoriban Hollande, a francia köztársasági elnök is kedélyeskedett. Na de ő baloldali is meg francia is, más úgysem várható tőle, mondanák sokan – komolykodva. Kelet-Európában a derús politikus ritka jelenség. Még akkor sem megy, illetve visszatetsző, ha amerikai szakemberek a viselkedés-tanácsadók. Talán Göncz Árpád volt az egyetlen, aki jóságos tekintettel tudott ártatlanul és naivan mosolyogni, amivel új utakat nyitott meg. Zoran Djindjic időnként huncutul elmosolyodott, s ilyenkor feltűnt két gödröcske az arcán. De ezek a ritka

kivételek. Igazából se Göncz Árpád, se Zoran Djindjic nem derült őszintén, hosszasan és jóízűen.

Lehet, hogy a nevetés ártalmas.

Táncolni viszont szabad, de csak disztिंगáltan. Fegyelmezetten.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Végel László: Történetek – útközben** Még soha sem jártam Dél-Tirolban, ezért szívesen fogadtam a meghívást,...
2. **Végel László: Preszocialista nosztalgia** Az este láttam a Zmaj utca kövezetén az első, lehullt...
3. **Végel László: Leszámolás a hatvannyolccal** A nagy belgrádi trópusi kánikulában, a belgrádi egyetemistatüntetések negyvenedik...
4. **Végel László: Egy történet, amely nem Titórol, hanem rólunk szól** Thomas Bernhard A színházcsinálóban Ausztriát pecegödörhöz hasonlítja, a Heldenplatzban pedig...
5. **Végel László: Európai toalett** Jót tett az utazás és a pár hónapos svájci tartózkodás....

Cimkék: **Végel László**